

SVERIGE BLIR SVERIGE

1. Ättsamhället

- * Familjer som var släkt bildade en ätt!
- * Ätten ägde gemensamt alla tillhörande jordegendomar!
- * Landskapstingen börjar överta ättens rättstvister på 1200-talet
- * Varje landskap har sin lag!
- * Landskapen blir på detta sättet självständiga enheter!
- * Alla fria män i ett landskap bekände sig till sin landskaps lag!
- * De ägor som dessa fria män och deras släkter innehade bildade ett landskap!
- * Stormän äger många gårdar; ensamgårdar = sätesgårdar samt
landbogårdar = gårdar i bondbyar
- * Före mitten av 1200-talet var Sverige ett förbund av landskap!
- * Kungens viktigaste uppgift var att samordna landskapens krigsorganisation!
- * Kungen valdes av Upplands fria män, men för att erkännas måste han godkännas av andra landsting = Eriksgata!
- * I praktiken var det så att stormännen utsåg kungen som därefter tackade dem för hjälpen!

2. Sverige kristnas

- * Kyrkan accepterade inte delningen mellan fria- och ofria människor!
Alla var lika!
- * Ansgar når Sverige från Nordtyskland på 800-talet!
- * I enlighet med praktisk maktpolitik missionerar tyska missionärer i Sverige på 900-talet!
- * Engelska missionärer omkr år 1000!
- * Ortodoxa kyrkan missionerar i Norden via Ryssland och de gamla handelsförbindelserna under vikingatiden!
- * Genom 1) det danska nordsjöväldet,
2) kristendomen söder- och västerifrån och
3) frånvaron av vikingatidens handel i öster

====> Sverige dras alltmer mot det kristna Västeuropa!
- * Missionen inriktar sig på de fria männen, särskilt stormännen och hövdingarna!
- * Kristendomen och kungamakten lierar sig med varandra eftersom båda har maktaspirationer och kan "dra åt varandra"!
- * Den förste svenske kristne kungen är Olof Skötkonung, döpt i Husaby källa år 1057!

3. Folkungatidens Sverige

- * Birger Jarl av Folkungaätten organiserar landets ledung!
- * Kungamakten = jarlens makt stärks genom bl a centralt styre av landet!
- * Lagar som skall gälla över hela riket: hemfrid, kvinnofrid, kyrkofrid och tingsfrid! (Centraliseringstanke!)
- * Ledungsskyldigheten ersätts av fasta skatter
 - ====> ökade disponibla inkomster,
 - ====> starkare kungamakt!
- * Alsnö stadga 1280: "Den som kunde ställa tungt beväpnade ryttare till kungens tjänst (rusttjänst) befriades från sin skattskyldighet till kungen!"
(Kung Magnus)
- * Denne rusthållare blev frälst, d v s befriad/räddad från skattskyldighet och kallad frälseman!
- * Skattefriheten gällde också kyrkan och kyrkans män som på samma sätt samarbetade med kungamakten!
- * Kungen delade ut län åt de stormän som gjorde rusttjänst och hjälpte honom att styra länen!
- * Länen inte ärftliga och bönderna inte livegna:
 - ====> ingen feodalism i Sverige!
- * Magnus Ladulås: Stormännen fårbjuds att våldgästa böndernas hus
 - ====> stormännen kan hållas på plats!
 - ====> skattekraften hos bönderna kunde tryggas!

4. Den starka kungamakten

- * Kungen bygger borgar: 1) För att försvara riket!
 - 2) För att försvara sitt eget välde!
 - 3) För att organisera skatteindrivning!
 - 4) För att förvara skatteinkomsterna!
- * Kungen "turnerar" mellan borgarna!
- * Stockholm växer alltmer fram som en huvudstad på 1200-talet !
- * "Rikets råd": de stormän som hjälper kungen att styra landet!
- * "Herredagar": en sorts riksmöte med många inbjudna stormän!
- * Magnus Erikssons allmänna landslag 1350: landskapslagarna har nu spelat ut sin roll:
 - 1) Sverige skall vara ett valrike!
 - 2) De förnämsta stormännen skall samlas i riksrådet!
 - 3) Riksrådet skall ha inflytande på landets styrelse!
 - ====> stormännen försäkrar sig om inflytande gentemot den stärkta kungamakten!
- * Kungamaktens ekonomi är hotad:
 - ====> kungen vill dra in del del skattefri jord,
 - ====> stormännen reagerar och besegrar kungen!
 - (Med stöd från tyska furstestaten Mecklenburg!)

5. Landets ekonomiska utveckling under tidig medeltid

- * Goda ekonomiska villkor under tidig medeltid:
nyodlingar, nya trakter befolkades, ökad ekonomisk integration.
- * Digerdöden når Sverige efter 1350!
- * Samma problem med överproduktion inom jordbruket som resten av Europa!
- * Tänkbara förklaringar till befolkningsminskningen:
 - 1) Digerdöden!
 - 2) Många människor lever på marginella jordbruk!
 - 3) Missväxter ==> sämre folkhälsa!
 - 4) Ökade skattepålagor ==> utsugning av jordar!
- * Den lågadel som levde på arrendeinkomster blev tvungen att sälja till storjord-ägare med stort eget jordbruk!
- * ==> ett litet antal stormannasläkter blir allt större jordägare med tilltagande politisk makt!
- * Folkminskning ==> arbetskraftsbrist ==> bönder blir rörligare!
- * Folkminskning ==> försämrade skatteintäkter ==> högre skattetryck ==> uppror mot kungamakt och fogdevälde!

6. Kalmarunionen

- * Hansan har vuxit sig stark i Nord- och Östersjöområdena!
- * De tyska Hansestäderna har ekonomisk kontroll även i de största svenska städerna!
- * Albrekt av Mecklenburg väljs till ny svensk kung efter Magnus Eriksson av de svenska stormännen!
- * Tyska fogdar i den kungliga slotten!
Tyska adelsmän besitter svenska län!
Hälften av rådsmännen i de svenska städerna skulle vara tyskar!
- ====> Sverige och de svenska stormännen har fått nog av tyskarna och Albrekt av Mecklenburg!
- ====> Stormännen vänder sig till den Danmark-Norges drottningen Margareta om hjälp!
- * Margareta erkänns som svensk drottning och en gemensam nordisk här besegrar en tysk 1389!
- * 1397 utser ombud för de tre kungarikena i Norden Erik av Pommern till kung samt undertecknar en unions författning!
- * Fördelar: 1) Gemensamma krafter motarbetar bäst tysk expansion i Norden!
2) Stark kungamakt/centralmakt!
3) Svaga adelsmän/stormän!
- * Nackdelar: 1) Erik av Pommern stärker centralstyrelsens makt i landet med hjälp av tyska och danska fogdar!
2) Utländskt inflytande på landets skötsel!
3) Stark kungamakt/centralmakt!
4) Svaga adelsmän/stormän!
- * =====> Handelskrig mellan Erik av Pommern och Hansestäderna:
1) Fartygen betalar tull i Öresund!
2) Norden kan inte importera salt och kläde!
3) Sverige kan inte exportera järn och koppar!
4) Tunga skattebördor på folket!

7. Engelbrektsupproret

- * Uppror i landet av bönder och bergsmän mot:
 - 1) fogdar och fogdevälde
 - 2) stark kungamakt
 - 3) skatter och alltför högt skattetryck
 - 4) handelsblockaden
 - 5) Hansan
- * Flera stormän sluter sig till upproret p g a motståndet mot den starka kungamakten och vill begränsa kungens inflytande!
- * Arboga möte 1435 ev landets första ståndsriksdag!
- * Efter Engelbrekts död tar rådsherrarna över ledningen för upproret
- * ==>
 - 1) Erik av Pommern avsätts i Sverige och Norge
 - 2) En ny unionskung utses
 - 3) Hansan håller sitt grepp över handeln i Norden
- * Unionsanhängare: adelsmän motståndare till en stark kung!
Unionsmotståndare: stormän med egna kungaaspirationer!

8. Sturetiden

- * Perioden 1470 - 1520 styrdes landet av unionsmotståndare!
- * Slaget vid Brunkeberg: Den danske kungen Kristian I hävdar att han är unionskung, men blir slagen av Sten Stures styrkor 1471.
- * De olika härarna hade en mycket heterogen sammansättning av anhängare respektive motståndare till unionen.
- * Kungamakten stärker sin personliga maktbas!
- * Centralstyrelsens kontroll över landet ökar!
- * Begynnande motsättning gentemot rådet, unionen och kyrkan!
- * Centralmakten söker stöd hos bönderna, Stockholms borgare och bergsmännen, d v s de ekonomiskt starka i samhället!

9. Stockholms blodbad

* Sten Sture dy och den danske kungen Kristian II ville:

- 1) bryta rådets makt med hjälp av de ofrälse stånden!
- 2) bryta Hansans ekonomiska makt i Norden!
- 3) skapa en stark furstestat!
- 4) men Kristian ville också föra in Sverige i en union!

* Stockholm belägras och kapitulerar!

* Kristian II: "Sverige tillhör mig genom arv"!

* Motståndarna inom "Sturepartiet" avrättas och unionsmotståndet skall knäckas!